

Samen sterk !

Een pleidooi voor de inzet van teacher design teams met het oog op ICT-integratie in de lerarenopleiding

Els Castelein & Jeroen Thys, GROEP T - Leuven Education College
Jo Tondeur, Natalie Pareja Roblin & Heleen Becuwe, UGent;
vakgroep onderwijskunde

Samenvatting | *De integratie van digitale middelen in lerarenopleidingen verloopt niet van een leien dakje. Lerarenopleiders bezitten daartoe niet altijd de kennis en vaardigheden. Lerarenopleiders samenbrengen in teacher (educator) design teams zou daarvoor een oplossing kunnen zijn. In dergelijke teams kan gebruik gemaakt worden van de verschillende, elkaar aanvullende competenties van teamleden. Lerarenopleiders staat er op deze manier niet alleen voor. Het geheel kan zo meer betekenen dan de som van de delen.*

Inleiding

Toenemende diversiteit bij instromende studenten, al dan niet bereikte competenties, stevige werkdruk voor lerarenopleiders: er is meer dan voldoende gesprekstof in docentenkamers van lerarenopleidingen. En dan vermelden we nog niet eens de integratie van digitale middelen die om een andere manier van onderwijzen vraagt; lerarenopleiders hoeven zich geenszins te vervelen.

ICT-integratie: droom of daad?

Hoe bereiden lerarenopleidingen toekomstige leraren in feite voor met het oog op integratie van digitale middelen in hun onderwijspraktijk? Uit internationaal onderzoek blijkt dat er een behoorlijke kloof bestaat tussen de manier waarop ICT-integratie aan bod komt in de lerarenopleiding en wat van toekomstige leraren verwacht wordt (Kay, 2006; Tondeur et al., 2013). Vlot en effectief ICT-gebruik door leraren is mede afhankelijk van de mate waarin ze ernee tijdens hun opleiding in contact zijn gekomen. Zowel in Nederland als in Vlaanderen heeft men het evenwel moeilijk om digitale middelen te integreren in het curriculum van de lerarenopleiding. Een van de redenen daarvoor is dat dat lerarenopleiders er vaak alleen voor staan en er bijgevolg niet in slagen zelf het goede voorbeeld te geven (Tondeur et al., 2010).

Werkt nascholing?

Om zich professioneel te ontwikkelen in ICT-integratie worden lerarenopleiders geacht zich continu bij te scholen. Doorgaans gaat het daarbij vooral om traditionele (halve-)dagvullende opleidingen. Helaas blijken eendaagse bijeenkomsten zoals seminars, workshops e.d. niet effectief te zijn om de praktijk van docenten te veranderen (Darling-Hammond et al., 2009). Er is bijgevolg nood aan meer duurzame vormen van professionalisering die bijdragen aan echte onderwijsinnovatie op het vlak van ICT-integratie. Het resoluut afwijzen van eendaagse bijeenkomsten is evenwel als het kind met het badwater

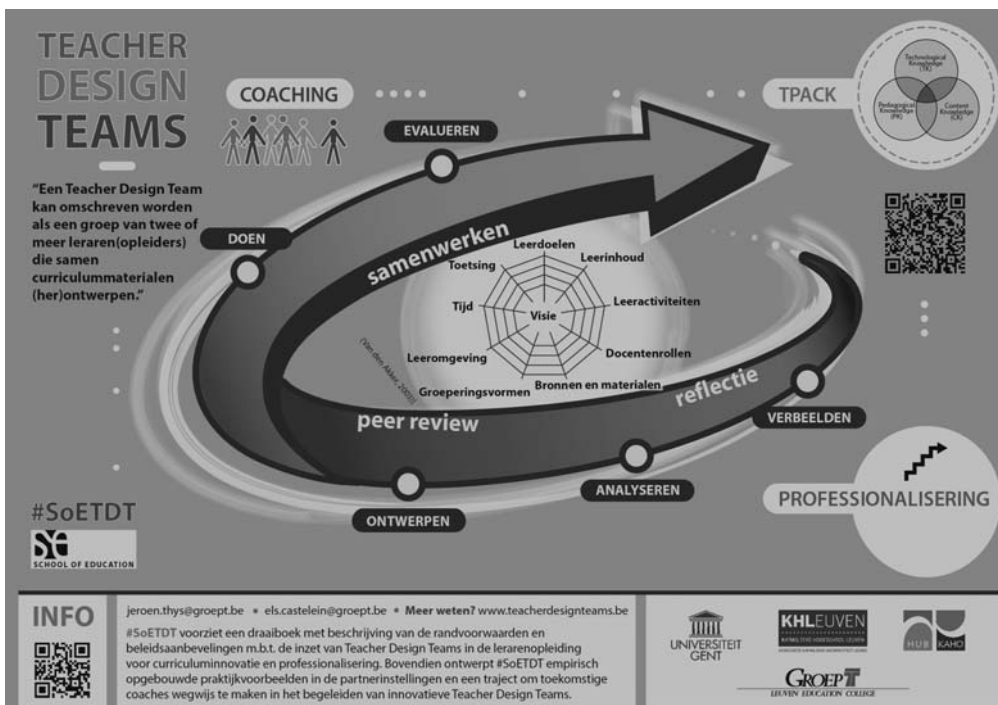
weggooien. Dergelijke professionaliseringsmomenten kunnen wél zinvol zijn wanneer ze als ondersteuning just-in-time, in de job ingebed aangeboden worden aan docenten (Guskey & Yoon, 2009). Een onderwijsgerichte workshop over de inzet van tablets bijvoorbeeld doet lerarenopleiders nog niet meteen de transfer maken naar hun vak of cursus. Eenzelfde workshop kan in het kader van de herwerking van die cursus met het oog op ICT-integratie, in de tijdsperiode dat lerarenopleiders ermee bezig zijn, wél een sterk professionaliseringsmoment betekenen.

Onderwijskundig ontwerpen: samen aan zet

Hoort de verantwoordelijkheid voor het herdenken van onderwijs met het oog op ICT-integratie wel bij de individuele docent te (blijven) liggen? Deze uitdaging overstijgt vandaag de innovatiecapaciteiten van die individuele lerarenopleider. Veel van het hedendaags onderwijs, met inbegrip van de digitale leeromgevingen, is het resultaat van hard labeur van individuele docenten. En toch blijken digitale leeromgevingen nog vaak te functioneren als een soort online koerierdienst waar informatie en documenten worden uitgewisseld. Echte didactische vernieuwing kan dat bezwaarlijk genoemd worden.

De perceptie van de klasgroep als een eigen koninkrijk werd ingehaald door de realiteit van o.a. samen opleiden, collaboratief leren, Massive Open Online Courses (MOOC's) en blended learning, die tegenwoordig vaak het discours van onderwijsinnovatie uitmaken. Vooral voor dit laatste wordt van lerarenopleiders verwacht dat ze onderwijs ontwerpen op basis van competenties die vaak breder zijn dan die waarover ze beschikken.

Onze bestaande opvattingen over opleiden, leren en ontwikkelen passen niet langer meer bij de mogelijkheden en de groei van ICT. De digitalisering heeft nauwelijks geleid tot een veran-

derende opvatting over didactiek, wat erop zou kunnen wijzen dat het denken over onderwijs nog sterk achterloopt bij de ontwikkelingen van digitale middelen. Om dit te verhelpen dienen klassieke opvattingen over leren, informatie- en kennisopbouw en bekwaamheidsontwikkeling te worden losgelaten (Kessels, 2013). In het kielzog daarvan is het belangrijk dat leraren(opleiders) de algemeen gekoesterde opvattingen over professionele autonomie verlaten ten voordele van het samenwerken.

Op welke manier valt deze nieuwe en complexe realiteit te rijmen met de huidige populatie van lerarenopleiders? Hoe kunnen professionelen die onderlegd zijn in veel verschillende aspecten van leraren opleiden ook een digitale osmose doormaken? Een mogelijk antwoord hierop is het inzetten van verschillende competenties en talenten op teamniveau d.m.v. teacher design teams of ontwerpteams voor docenten. Ontwerpen in team kan immers een belangrijke bijdrage leveren aan de professionalisering van leraren(opleiders) op het vlak van de ontwikkeling van kennis en competenties die nodig zijn voor ICT-integratie in onderwijs (Alayyar, Fisser, & Voogt, 2012).

Teacher Design Teams en hun coach in actie

In Nederland en Vlaanderen zijn, in het kader van verschillende (pilot)projecten al ettelijke teacher design teams aan het werk gegaan. In het project Teacher Design Teams (www.teacherdesignteam.be) worden lerarenopleiders in teams bijeengebracht om te werken aan de integratie van digitale middelen in het curriculum van de lerarenopleiding. Hoewel het project nog loopt, geven mondelinge getuigenissen van teamleden al een belangrijk voordeel aan: de samenwerking zorgt er niet alleen voor dat teamleden zich ondersteund voelen in een opdracht die niet zelden top-down werd opgelegd, maar leidt ook tot synergie. Door de complementariteit van competenties en talenten in groep worden immers krachtigere resultaten bekomen. Naast het voordeel dat TDT's hebben op het vlak van samenwerking, bieden ze ook de mogelijkheid tot peer review van de ontwikkelde materialen voor ze ingebruikneming. Op deze manier kan men het trial-and-errorgehalte verminderen ten voordele van de kwaliteit van het geboden onderwijs.

Een teacher educator design team bestaat uit 2 of meer opleiders die samen curriculum-materialen (her-)ontwerpen.

Een niet te onderschatten factor in de werking en de resultaten van een teacher design team is de coach (Huizinga, Nieveen, Handelzalts, & Voogt, 2013). Die coach is niet noodzakelijk de inhoudelijke trekker van het team, maar wel de procesbegeleider. Hij of zij hoeft verder geen specialist te zijn op het vlak van digitale middelen. Deze coach detecteert wel samen met het team de digitale noden en gaat op zoek naar expertise op het moment waarop deze noodzakelijk is. Ondersteuning kan zo just-in-time voorzien worden op een geïntegreerde manier gedurende het proces én in de context waarin lerarenopleiders werken.

Uit ervaring blijkt dat het niet eenvoudig is om op te treden als coach. Een correcte selectie van deze mensen is daarom nodig evenals een opleiding of op z'n minst een introductie om o.a. te wijzen op benodigde strategieën en valkuilen. Om de cirkel helemaal rond te maken is het ook van belang om coaches van dergelijke teams samen te brengen in een overleggroep in dezelfde periode als de werktijd van de teams. Op deze manier kunnen ervaringen met ICT-gebruik worden uitgewisseld en uitdagingen besproken. Ook hier geldt dat just-in-time ondersteuning van deze overleggroep het meeste effect sorteert.

Conclusie

Wanneer een lerarenopleiding ervoor kiest om de methodiek van Teacher Design Teams als strategie voor ICT-integratie te verankeren, biedt deze heel wat mogelijkheden. Integratie hiervan in onderwijs is immers vaak een drempel voor individuele lerarenopleiders. Als lid van een teacher design team staan ze er niet alleen voor. Verder wordt gebruik gemaakt van de verschillende, elkaar aanvullende competenties en talenten van de teamleden, wat kan leiden tot professionele ontwikkeling van elk teamlid. De kansen op succes in dergelijke teams worden aanzienlijk vergroot door voldoende ondersteuning, zowel procesmatig als op het vlak van ICT-integratie. Deze ondersteuning wordt geboden en/of gefaciliteerd door een coach die eventueel noodzakelijke externe expertise inroept (just-in-time dus), die het innovatieproces ondersteunt en de kwaliteit ervan waarborgt d.m.v. de organisatie van peer review. Kortom, de inzet van teacher design teams voor ICT-integratie in de lerarenopleiding zou wel eens een ei van Columbus kunnen zijn.

Het is evenwel goed om te weten dat na de formele beslissing leidinggevenden Teacher Design Teams blijvend moeten ondersteunen en aanmoedigen en dat coaches een mandaat behoeven om de teams aan het werk te krijgen en voldoende taakspanning te behouden.

Referenties

- Alayyar, G. M., Fisser, P., & Voogt, J. (2012). Developing technological pedagogical content knowledge in pre-service science teachers: support from blended learning. *Australasian Journal of Educational Technology*, 28 (8), 1298-1316.
- Darling-Hammond, L., Wei, R.C., Andree, A., Richardson, N., & Orphanos, S. (2009). *Professional learning in the learning profession: A status report on teacher development in the United States and abroad*. Dallas, TX, National Staff Development Council.
- Guskey, T.R., & Yoon, K.S. (2009). What works in professional development? *Phi delta kappan*, 90(7), 495-500.
- Huizinga, T., Nieveen, N., Handelzalts, A., & Voogt, J. (2013). Ondersteuning op curriculum-ontwikkelexpertise van docentontwikkelteams. *Pedagogische Studiën*, 90(3), 4-20.
- Kay, R.H. (2006). Evaluating strategies used to incorporate technology into preservice education: A review of the literature. *Journal of Research on Technology in Education*, 38(4), 383-408.
- Kessels, J.W.M. (2013). *Toekomst van het onderwijs in Vlaanderen. de school - een aantrekkelijke plek voor leren en werken in 2030? Een essay dat thema's en vragen verkent op basis van relevante literatuur en beleidsdocumenten*, te downloaden op www.ond.vlaanderen.be/onderwijs-2030
- Tondeur, J., Pareja Roblin, N., Van Braak, J., Fisser, P., & Voogt, J. (2013). Technological Pedagogical Content Knowledge in teacher education: in search of a new curriculum. *Educational Studies*, 39(2), 239-243.
- Tondeur, J., Van Braak, J., Vanderlinde, R., & Thys, J. (2010). ICT-integratie in de lerarenopleiding: Vier in Balans? (*VELON/VELOV Tijdschrift voor Lerarenopleiders* 31(2), 11-18.